

22.5.2026

Hallintovaliokunta

HE 74/2026 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Hallintovaliokunta on pyytänyt valtiovarainministeriön kirjallista asiantuntijalausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi. Kotoutumista ja kielitaitoa edistävien koulutusten kokonaisuutta ollaan uudistamassa pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman mukaisesti ja rahoitus koottaisiin yhteen kanavaan kunnan peruspalvelujen valtionosuuteen. Kotoutumiskoulutuksen tavoitteita ja sisältöä uudistettaisiin ja työvoimaviranomaisen vastuulle säädettäisiin lukutaitokoulutuksen järjestäminen. Esityksessä toteutettaisiin lisäksi hallitusohjelman mukainen 15 miljoonan euron säästötavoite kotoutumis- ja kielikoulutuksen uudistamisesta.

Valtiovarainministeriö toteaa, että esityksellä on useita vaikutuksia kuntiin, kuntien talouteen sekä kotoutumispalveluihin ja yleisesti ottaen näitä vaikutuksia on kuvattu hallituksen esityksessä hyvin. Hallituksen esitys on käsitelty myös kuntatalouden ja -hallinnon neuvottelukunnassa.

Esityksessä ehdotetaan, että kunnille säädettäisiin uusi valtionosuustehtävä järjestää luku- ja kirjoitustaidon koulutusta. Lisäksi kotoutumislain 2 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitettujen henkilöiden työvoimakoulutuksena järjestettävän kotoutumiskoulutuksen rahoitus siirrettäisiin kuntien peruspalvelujen valtionosuuteen. Uusille ja laajentuville valtionosuustehtäville on kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain mukaisesti osoitettava täysimääräinen rahoitus uusien ja laajentuvien tehtävien laskennallisista kustannuksista, ellei valtionosuustehtäviin tehdä vastaavan suuruisia vähennyksiä. Tämä on otettu esityksessä huomioon ja peruspalveluiden valtionosuuksiin siirtyvä rahoitus vastaa valtiovarainministeriön näkemyksen mukaan tehtävien laskennallisia kustannuksia.

Rahoituksen siirto peruspalvelujen valtionosuuksiin vaikuttaa kuitenkin siihen, miten rahoitus kohdentuu erilaisille kunnille. Kunnan peruspalvelujen valtionosuudessa on kahden vuoden viive tilastotietojen päivittymisen takia, joten ehdotettu muutos ei ole yhtä reaaliaikainen kuin nykyisen kaltainen tilanne, jossa rahoitus seuraa ihmistä joustavasti. Peruspalveluiden valtionosuuden kautta ehdotetut tehtävämuutokset on tarkoitus kompensoida kunnille vieraskielisyyskriteerin kautta, jolloin rahoitusta kohdentuu niiden kuntalaisten mukaan, joilla on väestötietojärjestelmässä merkitty äidinkieleksi muu kuin kotimainen kieli. Esityksellä voi siis olla negatiivisia vaikutuksia kuntien halukkuuteen ottaa vastaan kotoutuja-asiakkaita, mikäli vieraskielisen väestön osuus on alhaisempi ja rahoituksessa on kahden vuoden viive. Hallituksen esityksessä sivulla 100 mainitaan, että kotoutumiskoulutuksen rahoituksen siirtyminen valtionosuusjärjestelmään lisäisi merkittävästi erityisesti pääkaupunkiseudun kuntien osuutta kotoutumiskoulutuksen määrärahoista ja suurimpia häviäjiä uudistuksessa olisivat keskikokoiset kunnat. Suurimmassa osassa kuntia vaikutukset olisivat kuitenkin jäämässä pieniksi (muutos -0,1%-yks. - +0,1%-yks. suhteessa rahoituksen kokonaismäärään).

Esityksessä kuvatulla tavalla rahoitusta kohdistuisi enemmän etenkin suurempiin kuntiin. Tätä voidaan kuitenkin pitää perusteltuna, koska suurin osa maahanmuuttajista ja kotoutuja-asiakkaista asuu suurimmissa

kunnissa. Valtiovarainministeriö kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että rahoitus ei enää seuraisi nykyistä vastaavasti henkilöä, joka mahdollisesti muuttaa korvausaikana kunnasta toiseen. Tämä voisi lisätä entisestään pakolaisten muutttoa ja keskittymistä isoihin kaupunkeihin ja kasvukeskuksiin, joissa kotoutumisen palveluita on saatavilla.

Hallituksen esitys on huomioitu kevään 2026 julkisen talouden suunnitelmassa vuosille 2027-2030 momentilla 28.90.30 (Valtionosuus kunnille peruspalvelujen järjestämiseen). Momentin 32.50.30 piirissä oleville henkilöille kohdennetun kotoutumiskoulutuksen rahoitus (24,8 milj. euroa) siirretään pysyvästi valtionosuusmomentille minkä lisäksi momentille siirretään pysyvästi 300 000 euroa aiemmin valtioavustuksena kohdennettua määrärahaa ruotsinkielisen kotoutumiskoulutuksen järjestämiseen. Vapaan sivistystyön momentilta 29.10.31 siirretään kotoutumiskoulutukseen suunnatuista määrärahoista 3,1 milj. euroa peruspalvelujen valtionosuuksien momentille luku- ja kirjoitustaidon koulutuksen rahoitukseen. Kotoutumispalveluita uudistettaessa luovutaan myös monialaista yhteistyötä koskevasta kuntien lakisääteisestä tehtävästä. Tämä vähentää momentin määrärahaa pysyvästi 2 milj. eurolla.

Valtiovarainministeriö pitää perusteltuna kotoutumislain mukaisen palveluprosessin uudistamista siten, että kotoutumissuunnitelma laaditaan jatkossa pääsääntöisesti osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin yhteydessä. Tällä selkeytetään ja yhdenmukaistetaan kotoutumiseen liittyvää palveluprosessia sekä tehostetaan resurssien käyttöä.

Lisäksi valtiovarainministeriö pitää myönteisenä ehdotuksia kotoutumisen edistämisestä annetun lain 63 §:n ja 68 §:n kumoamisesta. Ehdotus vähentää byrokratiaa ja selkeyttää korvausjärjestelmiä. Hyvinvointialueille teetetyn kyselyn mukaan kotoutumislain mukaisten korvausten hakemista pidetään monimutkaisena ja työllistävänä ja yli puolet kyselyyn vastaajista on ilmoittanut, että alueet jättävät hakematta osan toteutuneiden kustannusten mukaisista korvauksista tästä syystä.

Valtiovarainministeriö suhtautuu myönteisesti esitettyihin muutoksiin. Julkisen talouden heikon tilanteen vuoksi esityksen valtiontalouden säästötoimenpiteet ovat myös perusteltuja, vaikkakin tällä voi olla vaikutusta kuntien talouteen, mikäli kunnat eivät pysty sopeuttamaan toimintaansa tai vähentämään palveluita, joihin säästöt kohdentuvat.

Neuvotteleva virkamies Lauri Piirainen